

PREÀMBUL

I

Si la Xina es un país poch y mal conegut entre nosaltres, crech que sense pecar d'exagerat, pot assegurar-se que la seva literatura es absolutament desconeguda.

Per la immensa majoria dels lectors catalans—y per què no dir espanyols?—un xinès es un home que du'l cap rapat, porta llarga cua trenada, fuma opi y beu tè. Y prou.

Alguna cosa hi ha de veritat en tot axò, si prenèm el xinès d'un parell de cents anys ençà; però s'enganya de mig a mig qui's figuri qu'aquest tipo ha sigut el xinès de sempre. No; el xinès antich, ni duya el cap rapat, ni li penjava cua, ni prenia tè, ni fumava opi (1). El xinès antich, el veritable xinès—encara no sotmès ni barrejat ab la raça tàrtara—era el súbdit d'una

(1) Sembla que'l tè no va començar a cultivarse a Xina fins al si-gle VII de la nostra era, però en els poetes d'aquella època (ni d'alguns sigles més tart) no he trobat que se'n faci menció. En cambi tots ells canten el *tsieu*, especie d'aiguardent molt fort, extret de diversos grans

gran nació—una de les més grans qu'han existit al món—qu'ha produït una de les civilitzacions més antigues y més esplendoroses qu'hagi produït l'humanitat, y qu'ha comptat ab grans emperadors, grans filòsops, grans lletrats, grans polítichs, grans generals, grans homes de ciència y grans poetes, com poques nacions poden enorgullirse d'haverlos tingut.

Mentres encara cada any s'imprimen entre nosaltres unes taules cronològiques qu'assignen al món crech que uns sis mil anys de vida, o cosa així, filòsops xinesos d'uns dos mil anys endarrera ja parlen de

com: arròs, ordi, civada, etc. que's beu calent en taces minúscules, malgrat qu'està demostrat que 125 anys abans de la nostra era els xinesos fabricaven vi de rahim axí com una especie de cervesa; tot lo qual semblen incloure els poetes, indistintament, ab el nom de *tsieu* que'ls traductors estan tots conformes en traduir invariablement per vi.

Respecte al opi, fins a últims del segle XVII no començà a ésser conegut en alguns punts del litoral xinès, haventhi sigut importat de la India; y no arribà a penetrar al interior del Imperi fins a la meytat del segle XVIII.

En quant a la cua—que tants europeus se figuren ésser el distintiu tradicional dels xinesos—no es tampoch d'importació més antiga, y heus aquí com hi prengué carta de naturalesa. El primer soberà tartre-mandxú que pujà al trono de Xina, fundador de la dinastia Tai-Thsing (la qual hi ha regnat desde sa fundació en 1616 fins a la proclamació de la República en 1912), a fi de que'ls vencedors, qu'eren els menys, no's diferenciessin dels vençuts, molt superiors en nombre, ordenà que tots els xinesos adoptessin la moda tartara de dur rapat el cap y llarga cua trenada. Els xinesos que fins llavors havien usat el cabell llarch y pentinat, oposaren en un principi la més tenaç resistència a adoptar la nova moda, tant, que abans de somètreshi, foren molts els que preferiren dexarse llevar el cap.

Li-Tai-Pe, per exemple, en una de ses poesies, *Endreça a un amic*, acaba dihent:

«Al home, quan en aquest món les coses no's conformen a sos desitjos, no li queda més recurs que dexarse caure en una barca, els cabells flotant al vent, y abandonar-se al capritxo de les onades».

«milions de sigles de món» com els nostres més moderns geòlechs y naturalistes. Mentres aquí parlèm encara dels fills d'un primer home, que ja de cop y volta inventen instruments agrícoles y musicals, aquells—uns quatre mil anys abans de Darwin—parlen d'uns «homes miserables, poch en nombre, que vivien en cavernes ò *per dalt dels arbres* sense que les besties els inquietessin, perque ells se guardaven molt bé d'inquietar a les besties».

Vuyt-cents anys abans de la nostra era un astrònom xinès inventa un aparell per indicar la posició y moviment dels astres y fixar la situació de l'estrella polar, ab tanta precisió, que la moderna ciència no ha tingut rès que corretgirhi.

¿Què més? Prop d'uns dos mil anys abans de la nostra era, un emperador envia lletrats a totes les provincies del seu imperi per recullir y colleccionar en llibres les cançons populars que corren de boca en boca, opinant que rès com elles li farà conèixer els sentiments, manera d'ésser, de pensar y de viure del seu poble, les seves alegríes y tristeses, les seves necessitats y aspiracions.

Ja des d'aquells temps remots els soberans honren als lletrats y poetes rebentlos en la seva intimitat y confiàntlos hi els càrrechs més elevats; y, lletrats y poetes ells mateixos—els emperadors y prínceps—fomenten per tots els medis el cultiu de les lletres qu'estimen com el més preuat tresor del imperi.

II

Però com no es aquest el lloch a propòsit per establir en aquestes generalitats, entraré sense més preàmbuls en la matèria única que'm proposo tractar —la poesia xinesa— encara que, abans d'entrarhi, m'és forçós deturarme a parlar, lo més breument possible, d'un home extraordinari, potser sens igual en la història de la humanitat, que sembla ell sol encarnar tota una nació y condensar en si tota la seva civilització, la seva moral y la seva sabiduria: KHUNG-TSEU— o KHUNG-FU-TSEU, qual nom, llatinitzat, se convertí en *Confucius*, ab que es conegut en el món enter.

KHUNG-TSEU nasqué l'any 550 abans de Jesu-Crist, en el regne de Lu (1).

Aquest home extraordinari, aquest ser superior, aquest sabi que sabia de tot, aquest redemptor de la Humanitat — si la Humanitat fos redimible, — en mig de sos immensos treballs moralisadors y reeducadors, va emprendre la revisió dels KING (llibres sagrats): el Y-KING (*Llibre de les Mudances*) el XU-KING (*Llibre*

(1) La Xina estava dividida en petits regnes dependents d'un regne central, el qual se col·locat al mig de tots ells. D'aquí el nom de *Txung-Kuo* (Imperi del Mig) que ls xinesos han donat a la seva nació. El nom de *Txina* ab que es conegut en el reste del món, van donarli els indis més de mil anys abans de la nostra era.

dels Anals y el XI-KING (*Llibre dels Versos*) qu'es el que particularment ens interessa.

El XI-KING, aplech d'odes y cançons que lo mateix se cantaven pels camps que per les ciutats, contenia 5,000 composicions segons uns, prop de 4,000 segons altres.

«L'estil d'aquestes odes es senzill— diu Ed. Biot, — l'assumpte es sempre variat, y ens presenten en realitat les cançons populars de les edats primitives de la Xina». Tement, tal vegada, la seva pèrdua, KHUNG-TSEU va ferne una tria que transcrivé ell mateix, reduintne el nombre a 311, de les quals sis se van perdre en la famosa *crema dels llibres*, fet tan lamentable y tan transcendental, que no puch passar-lo en silenci.

A l'any 221 abans de la nostra era — es dir, 258 anys després de la mort de KHUNG-TSEU — pujava al trono THSIN-XI, primer soberà que prengué el títol de *hoang-ti* (*senyor absolut, emperador suprem*) títol que s'ha conservat fins avuy dia (1). Trobant la Xina dividida, desmembrada, en plena dissolució y en ple feudalisme, se proposà tornar-la a sa primitiva grandesa. Al interior, un sens fi de reys y reyetons, prínceps y principets que s'havien anat declarant independents, se feyen continua guerra els uns als altres;

(1) «L'orgull y'l poder d'aquest home— diu Panthier— foren immensos. En sos penaments sols li cabia lo gran, axí en bé com en mal. Podria anomenarse el Napoleón xinès.»

al exterior els formidables exèrcits dels tartres *Kiung-Nu* (que no falta qui suposa qu'eren *huns*) amenaçaven constantment ses fronteres; dintre son propi palau sa mare s'entregava als més escandalosos desordres...

Aquest jove soberà, donant proves d'una fermesa inconcebible a la seva edat—comptava poch més de vint anys,—condemnà a desterro a la seva mare, feu de manera que'ls reys y senyors revoltats s'exterminessin ells ab ells, acabà ab el feudalisme, subjugà fins a sos darrers enemichs, constituí la Xina en un gran imperi, y en fi, cansat de foch y de sanch, devastació y ruina, construí grans edificis, ponts y carreteres, introduhí grans reformes en tots els rams, y finalment concebí y executà la grandiosa idea—colossalment absurda—d'isolarse del món axecant la *gran muralla*. Però tants desastres y crims, tantes innovacions y reformes li concitaren l'execració del cos de lletrats—força formidable—els quals reprobàren tots els seus actes y li tiràren en cara els medis violents de que se servia per solidar sa grandesa; fins que, irritat per llurs atrevides reconvençions, y aconsellat per son ministre Li-Sé—el qual li digué «que ja qu'aquells homes treyen dels llibres tot llur orgull, lo prudent era privarlos dels llibres»,—prengué la funestíssima y imperdonable resolució de cremar tots els llibres (1).

(1) Una pintura antiga que tinch a la vista representa al emperador *Thsin-Xi* assegut en son trono, y al qual un personatge agenollat entre soldats ve a fer entrega del seu llibre, mentres altres soldats prencien a un fossó a varis lletrats, prop d'una gran foguerada de llibres.

«Aquesta resolució, portada a cap ab el major rigor—diu D'Hervey-Saint Denys,—ocasionà la pèrdua irreparable de gran nombre d'obres precioses per la literatura y per la historia. No obstant, la proscripció dels llibres no durà més que set anys. Alguns exemplars que degueren salvarse y la memoria d'uns quants milions homes que devien saber per cor moltes de les obres perdudes, permeteren reconstituir les més capdals.»

Com he apuntat abans, si'l primitiu *Xi-King* (*Llibre dels Versos*) va perdres, de les 311 composicions que'n trià y recopilà KHUNG-FU-TSEU van salvarsen 305, que són les qu'han arribat fins a nosaltres.

Y aquest llibre va ésser durant sigles el veritable catecisme poètic—permeteume la frase—hont els poetes xinesos, sempre amants y devots de les velles tradicions, anaven a buscar, si no la inspiració—ja qu'aquesta solen anarla a demanar directament a la naturalesa—les formes y els motllos en que buydar els seus versos.

III

Una de les coses que més sorprenen en la poesia xinesa, és que ja uns tres mil anys endarrera, aquells poetes se sometien rigorosament al metre y, cosa més digna d'ésser remarcada, usaven ja la rima, la rimal

que van desconèixer en absolut els poetes grechs y llatins, malgrat que, en temps de Virgili y Properci, algú poeta del Laci tractà (encara que infructuosament) d'introduir-la, y que no prengué carta de naturalesa a Europa fins als primers sigles del cristianisme, en que començaren a rimarse himnes y càntichs religiosos. Una de les primeres cançons completament rimades, en llengua vulgar—que conega—se remonta als començos del sigle VII y apareix a França durant el regnat de Clotari II, no faltant qui l'atribueixi a aquest mateix rey; precisament a la mateixa època en que florien a Xina els grans poetes LI-TAI-PE y THU-FU, no superats encara en perfecció per cap poeta de cap altra època, nació, ni escola!

Donchs bé, quan Homer escrivia—tres mil anys endarrera—la divina *Iliada* en versos lliures, els poetes xinesos ja usaven la rima en llurs composicions y, com he dit, subjectaven rigorosament a metres determinats els seus versos.

Aquests solien ésser, en la antiguitat, de quatre sílabes, algunes vegades de cinch, y molt poques de tres. Més tart, aquest nombre anà augmentant fins a sis, set y vuyt sílabes, ab gran escàndol dels puristes que opinaren que tan excessiva llargada dextava el vers, obligant al poeta a omplir-lo de paraules sobreres.

No obstant, arribà l'època gloriosa dels Thang (1), que podriem anomenar l'edat d'or de la poesia xinesa,

(1) Dinastia que regnà durant els sigles VII, VIII y IX.

durant la qual florí un nombrós estol de poetes; brillant per damunt de tots, com dos astres de primera magnitud, els ja esmentats LI-TAI-PE y THU-FU. Y al anomenar aquests dos poetes, jo us prego—ja que potser llurs noms vos han sigut fins ara completament desconeguts—jo us prego, dich, que procurèu retènrlos bé a la memoria y que'ls hi donguèu un lloch preferent y familiar entre'ls noms de Goethe y Heine, Hugo y Musset, Campoamor y Núñez de Arce, Verdagner y Guimerà.

Aquexos poetes, rompent els antichs motillos—no, per xò, ab la poca-solta dels nostres moderníssims *decadentistes*—començaren a usar la combinació de metres—com fem nosaltres en la *silva*, etc.—fent lo mateix ab la combinació de les rimes.

Prenent com a tipo de la versificació xinesa els metres de quatre y de cinch sílabes—els més usats—vos sorprendrà, sens dubte, tanta concisió, tenint en compte, sobre tot, que'ls poetes xinesos estimen en molt el que en cada vers quedi complert el sentit y mirant quasi com un defecte el que un vers s'encavalli ab el següent. No obstant, tanta concisió es més aparent que real, com vaig a demostrarvos.

Tenint present qu'en el llenguatge xinès totes les paraules son monosilábiques y que no hi ha partícules, ens trobem en que un vers de quatre sílabes conté quatre paraules *plenes*; y us figurèu, per ventura, qu'un vers nostre de vuyt, nou y fins deü sílabes sol contenirne més?

Prenguem per exemple la *Cançó dels remes* (pàgina 29). En aquesta traducció—com en la major part de les contingudes en aquest llibre—cada dos versos catalans corresponen a un de xinés. Consta, cada un d'aquests, de set sílabes, y està separat en dos hemistiquis de tres per la interjecció *hy!* qu'he traduït per *ho-ha!*

El vent de tardor s'axeca
 ho-ha!
 y volen els núvols blancs;
 van cayent les fulles grogues
 ho-ha!
 y els ànechs de pas se'n van, etc.

De manera que quinze sílabes catalanes equivalen a set sílabes xineses. Però essent, com he dit, totes les paraules xineses d'una sola sílaba y no existint partícules de cap mena, s'obtidria la traducció exacta dihent:

*Vent tardor s'alça, ho-ha! volen núvols blancs,
 cauen fulles grogues, ho-ha! ànechs salvatges fugen.*

Imagineu vos ara que cada una d'aquestes paraules fos monosilábica, y tindriem exactes els versos originals (1).

(1) Els quatre primers versos rimen de dos en dos; els altres set conserven una sola y mateixa rima.

Respecte a la concisió en sí, es una qualitat altament estimada dels poetes xinesos, lo qual fa no tan solament que cada vers sigui just, precís, desprovehit de la faramalla ab que solen embutir els seus versos els poetes europeus, sinó que fa además que les composicions xineses siguin en general de curtes dimensions; gracies a lo qual aquexes composicions, lluny de fatigar al lector, l'impressionen vivament y se li ha ocorregut may, oh fabricants d'odes kilomètriques, que a aquexa circumstancia deuen en gran part llur popularitat l'*Intermezzo* de Heine y les *Rimes* de Becquer?... Oh, si tots els poetes *sabessin ésser curts!* Poch tindria'l públich l'horror que—no sense motiu—sol tenir pels versos.

Altra circumstancia que ajuda en gran manera a que les poesies xineses se retinguin en la memoria y corrin de boca en boca, es que quasi totes elles són fetes per a ésser cantades, començant per ésserho pels matexos poetes; de manera que al anomenarles *cançons* (odes) no's parla en sentit metafòrich, sinó en el real y veritable. Es, per lo tant, una veritat, y veritat pura, lo que diuen els poetes xinesos de *cantar* llurs *cants* y del *llahut* (*Kin*) ab què se'ls acompanyen; per cert que'l cantar bé y acompanyarse bé, era una qualitat que contribuía molt a la reputació d'un bon poeta.

En quant a la rima, es molt freqüent l'us de les

rimes *aparellades* o de dos en dos; no obstant, no ho és menys el de les rimes alternes en la quarteta y quintilla—igual que en les nostres—si bé es bastant empleada una quarteta en la qual sols rimen el segon y el quart vers, quedant lliures el primer y el tercer; forma molt poch usada a Espanya però de la qual usen y abusen els poetes alemanys, entre ells Goethe y Heine.

Una de les coses que més poderosament contribueixen a la maravillosa harmonia dels versos xinesos es la gran riquesa de la fonètica d'aquella llengua. No'm deturaré a parlarvos dels *tons*, perquè, apart de que seria tan llarg d'explicar com difícils de fer comprendre, resultaria inoportú en aquest lloch; però encara que sols sigui de passada, me crech obligat a ferne menció.

Com comprendreu, constant totes les paraules xineses d'una sola sílaba, forçosament té d'havernhi moltes *aparentment* iguals, diferenciand-se, no obstant, pel valor fonètic (1); tant es axí, qu'en la llengua xinesa's compten de 4,500 a 5,000 *modulacions* o *sons*. Donchs bé, una mateixa vocal, segons que sa modulació siga breu ò llarga, oberta ò tancada, forta ò suau, no constitueix rima (2).

(1) En molt menor escala, es lo que'ns passa a nosaltres ab certes paraules, com: *són* (verb), *són* (substantiu) y *son* (pronom).

(2) Com tampoc la constitueix entre nosaltres, malgrat la duresa d'orella o la despreocupació de certs poetes, *ò y ó* (cor y amor) ni *è y é* (peu y neu).

Crech havervos donat una lleugeríssima idea—la sola qu'aquí podia donarvos—de lo que es la poesia xinesa en sa *forma*; permeteume ara quatre paraules respecte a son fons.

Els poetes xinesos són, abans que tot, uns enamorats de la naturalesa y uns grans observadors. Lo mateix els atrauen els grans espectacles (tempestats, inundacions, postes de sol, boscos y montanyes), que'ls més insignificants detalls (una flor, un aucellet, una fulla que cau, un borralló de neu...). Són essencialment contemplatius; lo que observen ho observen ab precisió, y ho diuen ab fidelitat y justesa.

Una gran qualitat molt propia en ells y que jo estimo en molt—tal vegada per lo que coincideix ab la meua manera de sentir y de fer—es que sempre comencen per col·locar al lector en l'ambient en que ells se troven. Reparèu com abans d'entrar en materia, lo primer que fan es descriure, per breument que siga, el lloch, l'hora, si riu el sol ò si'ls núvols ploren, si fa fret ò calor, si'l vent xiuxiueja ò rugeig, si remoreja l'aygua, si'ls aucells canten ò si'ls rodeja el silenci...

Exteriorisen poch els seus sentiments—en axò són extremadament sobris—però els dexen endevinar. En cambi són sempre filosops; gayre bé sempre, al final de tota poesia, el pensament del poeta apareix condensat en una exclamació, una màxima.

Malgrat y que després de l'època dels Thang—com sol succehir en tot període de decadencia—la poesia

xinesa pren ayres afectats y's torna seca, obscura y pedant, els veritables poetes, els que hi veuen, senten y pensen per compte propi, fugen de l'ampulositat y de l'exuberancia, disfressa, generalment, de la impotencia. Naturalment qu'aquells, els pseudoerudits, en el pecat porten la penitencia; llurs obres poden esser apreciades pels erudits, però no trascendexen al poble, no corren de boca, ni mólt menys traspassen les fronteres, perque no merexen els honors de la traducció. Per xo no'n trobarèu mostres en aquest llibre. ¿Qui's recorda dels *gongoristes* a Espanya, ni dels *parnasians* a França? Ni ¿qui's recordarà, demà, dels actuals *neo-parnasians* francesos ni dels incauts, buyts de cor y pobres d'esperit, que fóra de França seguexen automàticament els seus passos?

IV

Y ara, de la meva tasca de traductor sí que'm crech obligat a donarne una petita explicació, no sé si dirne *defensa* ò *mea culpa*.

Abans que tot dech proclamar que lo primer qu'he procurat ha sigut *dexar d'ésser jo* per fondrem, tant com m'ha sigut posible, ab l'autor; he posat gran esment en no ferli dir rès qu'ell no digui, ni suprimir rès de lo que diu. A fi de no comprometre la fidelitat he cregut convenient suprimir la rima— sobre tot la con-

sonant, que sols he usat en comptadíssims casos y encara quan se m'ha prestat dòcilment a dir lo que volia dir jo, y no lo que volgués ella.

En quant a la forma, he usat els metres qu'espon-tàniament se m'han ofert per a interpretar ab major fidelitat y justesa.

He traduit, quasi sempre, vers per vers, lo qual, ho confesse, no ha constituit pas una gran dificultat; però sí dech afegir que l'extremada concisió dels versos xinesos m'ha obligat generalment a fer de cada vers xinès dos versos catalans. De manera que, gayre bé sense excepció, quan trobèu una estrofa de vuyt versos és que l'estrofa original en té quatre (1).

En algunes composicions, no obstant, y gracies al us del alexandri, he pogut traduhir enteres les estrofes ab el mateix nombre de versos del original. (*El poblet de Kiang*, de THU-FU, per exemple, la *Cansó dels caps blancs*, de UÉNKIÜN; *Adéu a la primavera*, de UANG-OËI; *Una dòna fidel*, TXANG-TSI; *El crit dels corbs al capvespre*, de LI-TAI-PE, y algunes altres.)

(1) Així y tot dubto que qualsevol altra llengua europea no hagués exigit una major extensió.